

EU-VK-partnerschapsakkoord: een goed instrument voor een gelijk speelveld?

Op kerstavond werd op de valreep een partnerschapsakkoord afgesloten tussen de Europese Unie (EU) en het Verenigd Koninkrijk (VK). Dat heeft in ieder geval de verdienste dat een 'no deal Brexit' werd voorkomen. Is het akkoord een goede basis voor een duurzame politieke, sociaal-juridische burenerelatie van de EU met Groot-Brittannië én – vooral – legt het de basis voor een gelijk speelveld voor werknemersrechten, belastingen en milieunormen? Een eerste analyse.

Wat eraan voorafging...

Op 23 juni 2016 stemde de Britse bevolking met een kleine meerderheid (51,8%) om uit de EU te stappen. Het 'leave'-team haalde het nipt met een campagne gefocust op 'take back control', dus voor nationale soevereiniteit en tegen Europese regelgeving en bemoeizucht en vooral tegen het vrij verkeer van personen en de instroom van migranten in het VK. In de daaropvolgende jaren zagen we een verwoed en chaotisch debat in de Britse publieke opinie en in het Britse parlement over hoe de toekomstige relatie en samenwerking van het VK met zijn burenen van de EU-27 er dan nog wel zou

kunnen uitzien... Zou het gaan om een soft Brexit, naar het model van de landen in de Europese Economische Ruimte (de drie leden van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) – Noorwegen, IJsland, Liechtenstein – en Zwitserland) die met de EU in één douaneruimte zijn verenigd? Die moeten alle regels en standaarden die door de EU worden ontwikkeld voor de eenheidsmarkt volgen. Of werd het een harde Brexit, waarbij alleen de algemene handelsregels van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) gelden, en waarbij terug hoge tarieven en quota op handel van goederen tussen de EU en het VK worden ingevoerd? Of zou het, zoals Boris Johnson voorhield,

een Vrijhandelsakkoord worden, zoals bestaat tussen de EU en Canada met CETA, waardoor 98% van alle tarieven werden geweerd? Met een dialoog en geschillenmechanisme voor de technische regels en standaarden en internationale milieu- en handelsnormen voor een gelijk speelveld, maar het behoud van de soevereiniteit van de EU en Canada voor hun eigen regels en standaarden?

Er werd eerst nog duchtig onderhandeld over het Scheidingsakkoord (oktober 2019) tussen de EU en het VK. Dat legt de financiële verplichtingen vast die het VK nog moest nakomen ten aanzien van de EU bij de scheiding en de status en de rechten van de 3 miljoen EU-burgers in het VK en de 1 miljoen VK-burgers in de EU. Het scheidingsakkoord regelde ook voorlopige rechten en regels in de samenwerking tijdens de transitieperiode, om te vermijden dat het VK uit de EU zou vallen

De Brexit-saga sleepte lang aan. Op 24 december 2020 werd uiteindelijk een partnerschapsakkoord gesloten tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk.

**NEW
RULES
ARE
COMING**

**NEW RULES FOR BUSINESS WITH
EUROPE START ON 01 JAN 2021**

THERE ARE ACTIONS YOUR BUSINESS
NEEDS TO TAKE NOW AT GOV.UK/TRANSITION

18

Check
Change

vanaf 1 februari 2020. In een apart protocol werd de status van Noord-Ierland vastgelegd: er komt geen douanecontrole én geen douanegrens tussen Noord-Ierland en de Republiek Ierland. De eigenlijke grens van de Europese eenheidsmarkt tussen Noord-Ierland en de rest van het VK ligt in de Ierse Zee. Deze aparte status van Noord-Ierland als deel van de EU-eenheidsmarkt werd nodig geacht om de Goede Vrijdag-akkoorden (1999) die een einde maakten aan decennia van geweld en burgeroorlog niet in gevaar te brengen.

What's in it for the workers?

Wie alvast niet tot het 'leave'-kamp kon worden gerekend in de campagne rond het Brexit-referendum was de Britse vakbeweging. De Britse werknemers hebben heel wat van hun rechten te danken aan de EU, onder meer op het vlak van arbeidsduurbepanking, gelijk loon voor gelijk werk voor deeltijdse werknemers en interimers én tussen mannen en vrouwen, gezondheid en veiligheid op het werk, recht op informatie en consultatie op de werkplek... De bekommernis van de Britse vakbondskoepel TUC was en is dat deze rechten niet zullen standhouden in het VK onder Tory-bewind zonder EU-toezicht.

De Britse vakbeweging was ook zeer bezorgd voor de economische impact van de Brexit en het verlies aan jobs. De EU is immers de eerste handelspartner voor het VK, goed voor ongeveer de helft van het totaal van de handel van het VK. Bij een harde Brexit liepen de prognoses op tot een verlies van 6 à 7% in export van het VK en een achteruitgang van 4 à 5% in welvaart of BNP, wat zich zou vertalen in een verlies van 525.000 jobs, vooral in de sectoren van de automobielenindustrie, transport, machines en uitrusting, chemische producten en financiële

“De Britse werknemers hebben heel wat van hun rechten te danken aan de EU.”

Karin Debroey

diensten. Zelfs bij een soft Brexit spreken we toch nog altijd voor het VK over verliezen in BNP van 1,2% of 140.000 jobs. Het Europees Vakverbond van zijn kant vreesde voor de gevolgen voor de Europese werknemers, als het Verenigd Koninkrijk zich zou heruitvinden als het *Singapore aan de Theems*, een paradijs voor bedrijven en investeerders met lage milieu- en arbeidsnormen en belastingvrije zones. En bijgevolg de ondermijning van de hard bevochten EU-werknemersrechten en milieunormen en een groot verlies aan jobs.

Want ook in de EU voorspelde een harde Brexit of een no deal-Brexit weinig goeds voor de economie en de tewerkstelling. Het VK is de derde handelspartner van de EU, na China en de Verenigde Staten. Een harde Brexit zou volgens de OESO-vooruitzichten voor de EU leiden tot een daling van 1,54% in economische groei, met een verlies van 1,2 miljoen jobs. Bij een soft Brexit zouden de verliezen in de EU tot 280.000 jobs beperkt kunnen blijven. België is één van de landen die het hardst getroffen wordt door de uitstap van het VK uit de Europese eenheidsmarkt. Een harde Brexit zou voor ons 2,35% BNP verlies betekenen, goed voor een verlies van 42.000 jobs, waarvan 28.000 in Vlaanderen, 10.000 in Wallonië en 6.000 in Brussel, voornamelijk in de sectoren van voeding en drank, textiel, de farmaceutische en de chemiesector.

Het EVV en de TUC trachtten samen te wegen op de onderhandelingen voor een soft Brexit, met minimale belem-

meringen voor handel in goederen en diensten en harde garanties voor een gelijk speelveld inzake werknemersrechten, milieunormen en belastingen tussen de EU en het VK. En ze pleitten voor het behoud van rechten van mobiele EU-werknemers en migranten van buiten de EU in het VK én van VK-onderdanen in Europa.

Het EU en VK-partnerschapsakkoord onder de loep

Wat kwam er uiteindelijk uit de bus? Het EU-VK-Partnerschapsakkoord voor Handel en Samenwerking is een heel omvattend akkoord geworden, goed voor 1.250 bladzijden tekst. Het gaat niet alleen over handel in goederen en diensten, met inbegrip van e-commerce, maar ook over verkeer van kapitaal en internationale betalingen, telecommunicatie [*geen gratis roaming meer tussen VK en EU*], verkeer van personen en mobiliteit van werknemers, openbare aanbestedingen [*met wederzijdse toegang voor VK en EU*], staatssubsidies aan bedrijven, intellectuele eigendom en samenwerking op het vlak van justitie in strafrechtelijke zaken, veiligheid, binnenlandse zaken, al dan niet toegang van het VK tot EU-programma's [*het VK treedt bijvoorbeeld niet toe tot EU-programma's zoals Erasmus*]. Met tevens belangrijke hoofdstukken over de visserij en een bevestiging van de aparte status van Noord-Ierland, zoals reeds vastgelegd in het Scheidingsakkoord.

Eerste vaststelling: er is geen soft Brexit gekomen. Het VK behoort niet meer tot de EU-eenheidsmarkt en douane-unie met vrij verkeer van goederen, diensten, kapitaal en personen. Er zijn weliswaar dankzij het EU-VK-kerstakkoord geen tarieven en quota voorzien op goederen in de handel tussen het VK en de EU, maar het VK

zal niet ontsnappen aan douaneformaliteiten en controles op sanitaire en fytosanitaire standaarden en op technische productstandaarden. Deze handelsbarrières blijven bestaan. Wel zijn er mogelijkheden voor de wederzijdse erkenning van geautoriseerde economische operatoren, vooral voor grote producenten, die op deze manier de douaneformaliteiten aan de grens tot een minimum kunnen beperken. Het 0-tarief geldt alleen voor producten die voor minstens 45% worden gemaakt met materiaal van respectievelijk de EU en het VK... en geldt dus bijvoorbeeld niet voor elektrische auto's die met hun batterij van lithium – materiaal van buiten de EU – niet aan

de regels van oorsprong voldoen of ook niet voor rietsuiker van de Caraïben die in het VK wordt verwerkt.

Over handel in diensten werden vooral de brede principes vastgelegd van wederzijdse non-discriminatie en wederzijdse markttoegang, maar er is geen automatische wederzijdse erkenning van beroepskwalificaties, vergunningen en regelgeving voor het opzetten van diensten, wat verlies aan 'paspoortrechten' heet. Voor de operatoren in de belangrijke financiële dienstensector in de Londense City betekent dit dat zij het recht verliezen om vanuit Londen hun diensten en handel aan te bieden aan EU-lidstaten. Ze

moeten ofwel lokale filialen in lidstaten van de EU oprichten en dan ter plaatse de nodige vergunningen bekomen voor het opzetten van hun diensten. Of zij kunnen ook de lange weg bewandelen van het bekomen van een 'equivalentie' of een 'besluit van gelijke geldigheid' tussen de regelgeving in het VK en de EU inzake financiële (of andere) producten door de technische comités voorzien in het bestuurs- en beheersluik van het akkoord. Toegang tot openbare voorzieningen en diensten inzake onderwijs, gezondheid, en sociale diensten wordt niet geliberaliseerd voor handel en de openbare dienstverlening wordt gevrijwaard.

Voor het beheer van het Partnerschapsakkoord wordt een Partnerschapsraad opgericht, een politiek orgaan waarin de EU en het VK in consensus bindende besluiten zullen nemen over de uitvoering van het akkoord. De ministeriële partnerschapsraad laat zich bijstaan door technische expertencomités die voor heel wat sectorale materies uitvoeringsbesluiten moeten maken voor een vlot verkeer van goederen, diensten, kapitaal enz. tussen de EU en het VK. Aangezien het kerstakkoord vooral voor diensten – goed voor 80% van de Britse economie – bijzonder dun is, is er voor hen in de komende jaren nog veel werk weggelegd. Beide partijen – EU en VK – kunnen ook een beroep doen op arbitragepanelen bij een geschil. Als overleg geen soelaas biedt, kunnen ook sancties opgelegd worden indien één van beide partijen zich niet houdt aan de bepalingen van het akkoord. Positief is wat er niet in het akkoord staat: er is alleen een geschillenmechanisme van staat-tot-staat voorzien. Er komt dus geen geprivilegieerde toegang van investeerders tot een privaat geschillenmechanisme (ISDS), als zij zich gediscrimi-

1. Investor-to-state-dispute settlement mechanism

Het ACV ziet er nu, met het Europees Vakverbond, op toe dat de onvermijdelijke schade door de Brexit voor de EU-werknemers en de Belgische werknemers in het bijzonder wordt ondervangen.

mineerd voelen ten aanzien van binnenlandse operatoren. Bedrijven kunnen zich tot de nationale rechtbanken wenden in geval van geschillen.

Zoals gebruikelijk in Europese vrijhandelsakkoorden werden arbeids- en milieunormen opgenomen in een apart hoofdstuk 'handel en duurzame ontwikkeling'. Er is in dit hoofdstuk een clause opgenomen die de rechten van de werknemers in het VK die ze onder de EU-regelgeving hebben bekommen garandeert, maar er is géén dynamische clause waarbij het VK nieuwe EU-regelgeving inzake werknemersrechten zou volgen om een gelijk speelveld te waarborgen. Ook niet voor milieunormen en belastingen. Er zijn ook voor het hoofdstuk duurzame ontwikkeling overleg- en bestuursorganen voorzien, waarbij het middenveld een rol kan spelen via een 'domestic advisory group' en een 'civil society forum'. Er is weliswaar een geschillenbeslechtsmechanisme met een expertencomité, maar de aanbevelingen die dit comité formuleert kunnen alleen in een effectieve sanctie resulteren als kan bewezen worden dat de schending van de werknemersrechten een aantoonbare impact zou hebben op de handel. Hoewel voor het eerst in het kader van een Europees vrijhandelsakkoord *in principe* de mogelijkheid voorzien is om sancties op te leggen in geval van de schending van arbeidsrechten, wordt tegelijk een hoge drempel gelegd door de vereiste dat de schendingen de handelsrelaties moeten beïnvloeden.

Het VK is in de eerste plaats uit de EU getreden om een einde te maken aan het vrij verkeer van personen en het kerstakkoord maakt dat heel duidelijk. Er is geen visaplicht voor reizen en bezoeken tot 90 dagen (*nvdr. maar het dragen van een paspoort wordt wel verplicht*). EU-burgers die willen werken in het VK zijn vanaf nu migranten die met hun aanvraag voor werk moe-

“Op langere termijn blijft voortdurende waakzaamheid vereist voor een gelijk speelveld voor arbeidsrechten, milieunormen en belastingen met het VK.”

Karin Debroy

Karin Debroy

ten voldoen aan nieuwe migratieregels gebaseerd op criteria van loonhoogte, quota, enz. Korte werkbezoeken zijn wel mogelijk tot 90 dagen en ook tijdelijk tewerkstelling in filialen van eenzelfde onderneming kan tot een periode van 3 jaar. De lijst van de beroepsgroepen die korte werkbezoeken tot drie maanden kunnen maken is beperkt en sluit alvast artiesten en sportlui uit. Wel worden de rechten van EU-burgers met wettelijk verblijfsrecht in het VK voor toegang tot sociale bescherming voor 15 jaar gevrijwaard volgens het EU-coördinatiesysteem voor sociale zekerheid.

Syndicale evaluatie van het kerstakkoord

Het gevoel van erkenning voor de inspanningen van het EU-onder-

handelingsteam onder leiding van Michel Barnier dat met het kerstakkoord op het nippertje een no deal harde Brexit heeft vermeden overweegt. Maar tegelijkertijd heeft Boris Johnson toch in grote lijnen zijn slag thuisgehaald. Het is een vrijhandelsakkoord geworden, weliswaar met een aantal nieuwe verworvenheden waar we als vakbeweging al lang naar vragen, maar toch geen echte soft Brexit zonder handelsbelemmeringen met een minimale impact op de tewerkstelling. Het ACV ziet er nu, met het Europees Vakverbond, vooral op toe dat de onvermijdelijke schade voor de EU-werknemers en de Belgische werknemers in het bijzonder wordt ondervangen. België zal 300 miljoen euro ontvangen uit het EU-Brexitfonds voor de schade aan bedrijven en hun werknemers die getroffen worden door de uitstap van het VK uit de EU. In België komt daar voor de werknemers ook de Brexit-wet bij die begin 2020 werd gestemd. Die voorziet in de mogelijkheid van tijdelijke werkloosheid of tijdelijke arbeidsduurvermindering in bedrijven met economische schade door de Brexit. Deze wet zal haar dienst nu moeten bewijzen in de verwachte golf van Brexit-gebonden herstructureringen.

Op langere termijn blijft voortdurende waakzaamheid vereist voor een gelijk speelveld voor arbeidsrechten, milieunormen en belastingen met het VK. Dat het VK het spel hard zal blijven spelen onder Tory-bewind staat buiten kijf. De inkt waarmee het verdrag door Johnson werd ondertekend was nog niet droog of er lag al een wetsontwerp op tafel om de Britse arbeidsduurwetgeving aan te passen, nochtans een verworvenheid onder de EU-wetgeving en dus gegarandeerd door het akkoord. Dit voorspelt weinig goeds...

| Karin Debroy |